

Vaker longinfecties door mannheimia

De afgelopen jaren is er een opkomst te zien in het aantal mannheimia-infecties bij melkkoeien. Een verraderlijke ziekte: de eerste symptomen kunnen op verschillende problemen wijzen, maar de longinfectie kan snel fataal zijn. Vlug herkennen en ingrijpen is cruciaal.

TEKST GRIETJE DE VRIES

Een van de bacteriën die een koe van nature bij zich draagt, is *Mannheimia haemolytica*. Normaal vind je de bacterie in de keel, waar ze onschadelijk is. Weet de bacterie zich naar de longen te verplaatsen? Dan wordt het een ander verhaal, weet Jasper het Lam, rundveedierenarts bij Royal GD. 'Door een stressfactor kan mannheimia in de longen komen en zich in het longvlies nestelen', vertelt de dierenarts. 'Deze mannheimiabacterie scheidt vervolgens gifstoffen uit die witte bloedcellen doden. Deze gifstoffen worden leukotoxinen genoemd en zijn er de voornaamste reden van dat

een mannheimia-infectie zoveel schade veroorzaakt.' De witte bloedcellen die op de infectie afkomen om haar te stoppen, sterven daar af en leiden tot een nog heftiger ontsteking. Het Lam vergelijkt het wel eens met een acute *E. coli*-infectie in de uier. 'Een coli-koe kan ook snel een extreme ontsteking laten zien, die je direct moet behandelen. Bij mannheimia gebeurt dat in de longen en het borstvlies, waardoor deze aan elkaar gaan plakken en vergroeien. De leukotoxinen zorgen ervoor dat een koe binnen twaalf uur al doodziek kan zijn.'

Het lastige van mannheimia is dat het moeilijk te herkennen is. 'Net als bij een acute uierontsteking is het essentieel dat je een mannheimia-infectie snel door hebt. Maar bij een uier is dat een stuk makkelijker te zien. De eerste symptomen van mannheimia zijn koorts en een daling in melkproductie, maar vaak lijkt het eerst niet op een longprobleem', geeft Het Lam aan.

Vijf keer meer mannheimia

Wat ook niet helpt, is dat de aandoening voorheen niet veel voorkwam bij melkvee. 'Het werd aanvankelijk ook door dierenartsen niet direct herkend, al wordt dat beter nu mannheimia bekender wordt. In vijftien jaar tijd is in de sectiezaal van GD het percentage aan mannheimia gestorven koeien circa vijf keer zo hoog geworden', laat Het Lam weten. Dat is zorgwekkend, want als er eenmaal één geval is op een bedrijf, volgen er vrijwel altijd meer. Volgens de dierenarts wordt gemiddeld 7,5 procent van het koppel ziek na een uitbraak, maar soms zijn het er tientallen. 'Hoe de ziekte zich precies verspreidt, is nog onduidelijk. Het advies is om besmette koeien apart te zetten als dat kan en de andere koeien goed in de gaten te houden. Een snelle diagnose is cruciaal om schade te voorkomen.' Dit kan door de koeien twee keer per dag te temperatuur en de melkgift te monitoren. Bij een verdachte koe kan door een longspoeling mannheimia worden aangetoond. Bij sterfte is sectie de snelste en beste methode om de oorzaak te achterhalen.

'Behandeling met antibiotica en een ontstekingsremmer werkt gelukkig goed als je er vroeg bij bent. In de meeste gevallen slaat een eerstekeus-antibioticum goed aan. Als je bij de start van een vermoedelijke uitbraak longspoelmonsters hebt ingezonden naar GD, kun je snel en gericht switchen, mocht de bacterie toch ongevoelig blijken voor je eerstekeus-antibioticum', aldus de dierenarts. Aan dierenartsen adviseert hij om bloedmonsters in te vriezen van vijf acuut zieke koeien. 'Dat is vaak erg nuttig om met een herhaalmonster na drie weken te kunnen controleren of er andere ziekten meespeelden en om te

controleren of mannheimia een rol gespeeld heeft.'

Mannheimia was overigens geen grote onbekende bij dierenartsen, maar werd vaak alleen met kalveren in verband gebracht. 'Als je bij kalveren met een longprobleem een longspoeling doet om de veroorzakende pathogeen te vinden, is het in 30 procent van de gevallen mannheimia', weet Jessica Hartjes, dierenarts bij het farmaceutische bedrijf Hipra. 'Aangezien het zoveel voorkomt bij jongvee, hebben we een vaccin ontwikkeld tegen mannheimia', geeft Hartjes aan.

Dit vaccin kan een uitbraak voorkomen, maar helpt volgens haar ook om het ziektebeeld aan te pakken. 'De gifstoffen die mannheimia loslaat, zijn een belangrijke kant van het verhaal. Het vaccin, momenteel alleen geregistreerd voor jongvee, werkt deze leukotoxinen tegen, waardoor de bacterie minder schade veroorzaakt.'

Vraagtekens omtrent oorzaken

Preventief mannheimia tegenwerken zit hem volgens Hartjes ook in het management. 'Er is veel onbekend over mannheimia bij koeien, maar een van de oorzaken die we wel zien, is acute stress. In het management is daar wel wat aan te doen. Alles waardoor een koe een mindere weerstand heeft, kan de kans op infecties als mannheimia vergroten', vertelt Hartjes.

Het Lam ziet in de cijfers daarnaast ook terug dat gezonde koeien risico lopen. 'Het zijn opvallend vaak koeien in de tweede helft van de lactatie en in goede conditie, die mannheimia krijgen. We zien verder dat er in de winter de meeste en 's zomers de minste gevallen zijn.' Verder is er nog veel onbekend, geeft de dierenarts aan. 'Bijvoorbeeld waarom het niet vooral de kwetsbare verse koe treft en waarom de ziekte nu vaker voorkomt', aldus Het Lam. Vanwege de grote schade die de bacterie kan veroorzaken, is het volgens hem wel belangrijk die kennis verder uit te breiden. Hartjes voegt daaraan toe dat een verzekering de schade eventueel kan vergoeden. 'Dat is niet altijd bekend bij veehouders, maar het melden van schade door mannheimia-infecties is zeker de moeite waard.' |

Robert-Jan Hoitink: 'Op het dieptepunt stonden zestien koeien op een rij voor een antibioticuminjectie'

Melkveehouder Robert-Jan Hoitink (29) en zijn vader Jan (61) werden dit jaar na Pasen opgeschrikt door een mannheimia-uitbraak bij hun koeien. Van de 115 koeien werden 35 dieren ziek. De eerste koe met klachten spot-

te Hoitink vrij vroeg. 'Ik houd de koeien altijd goed in de gaten en als er iets mis is, dan valt me dat snel op. In dit geval gaf een van de dieren, een vaars die 200 dagen aan de melk was, ineens de helft van de gebruikelijke liters', aldus Hoitink. Hij dacht eerst aan een lebmaagverplaatsing, maar dat lag niet helemaal voor de hand. 'De dierenarts wist het ook niet bij de eerste koe. Toen er een tweede koe met dezelfde klachten kwam, werd mannheimia vermoed door een student die met de dierenarts meeliep.'

Hoitink hield daarna de temperatuur van de dieren goed in de gaten, want via sectie werd duidelijk dat het inderdaad mannheimia betrof bij de eerste koe. Als er verhoging was, kreeg de koe direct een antibioticumkuur. 'Op het

dieptepunt stonden er na het melken zestien koeien op een rij voor een antibioticuminjectie. Je gooit dan ook zestien dumpemmers weg per melking. Dat was voor ons als boer en als koeienliefhebber slopend.'

De economische schade schat Hoitink op 15.000 à 20.000 euro. 'Op de eerste koe na hebben alle dieren gelukkig de infectie overleefd en zijn ze goed hersteld. Hoe het precies is begonnen, is voor ons onduidelijk. We zijn een gesloten bedrijf, met veel rust in de stal en aandacht voor het vee. Het kan je dus zo overkomen', is Hoitink's ervaring. 'Het is afkloppen, maar nadat we er dit jaar vier maanden druk mee zijn geweest, lijkt het nu al een tijd rustig met mannheimiagevallen. Hopelijk komt het ook niet meer terug.'